

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

ZASLEDOVANJE PANTELICEV MORILCEV

Policija je takoj po spopadu s tremi neznanci na Jezerskem zastražila tesno vso mejo, preiskala gozdove, a do sedaj ni ujela še ostalih dveh tujcev. — Kdo je ubiti — še ni ugotovljeno. — Gre baje za teroristično trojko. — Zasledovanje je zamašeno.

(Zakasnelo poročilo. — Ured.)

Ljubljana, 23. okt. 1930. Poročali smo o umoru carinskega blaginjaka Pantelice na carinarnici pri ljubljanskem postaji. Napadli so ga trije neznanci, ga ustrelili, hoteč brčkone oropati blaginjo, v kateri je bilo 909.000 Din, a ker je bila blaginja zaprta in so zaslišali roparji glasove so se spustili v beg, ne da bi kaj ukradli. To je bilo v petek 17. t. m. zvečer po 6. uri.

Policija je planila na noge, razposlala patrulje po okolici, preiskala vse mesto, ukazala obmejnim žandarjem, naj strogo stražijo mejo ter ustavijo slehernega neznanca, ki bi ga srečali ob meji. Govorili so, da že imajo sledi za storilci, toda v ponedeljek popoldan še je policija izjavila, da je s preiskavo prav tam, kjer je bila pol ure po umoru Pantelice — to se pravi, da sledu za storilci ni.

Zvečer pa se je stvar nagloma zasukala. Na Jezerskem pri gostilni "Pri kanonirju" je patrulja dveh jezerskih orožnikov aretala na cesti v megli in temi troje postav; zahtevala sta od njih, da se legitimirajo. Neznanci pa so planili narazen v strelsko fronto, potegnili revolverje ter začeli streljati na orožnika. Začelo se je streljanje. O tem spopadu med neznanci in orožniki smo že poročali. Eden od neznancev je oblezel na cesti mrtve, oba orožnika, Snuderl in Meglič, pa sta enako obležala ranjena. Snuderl je težko ranjen v rebrah, Meglič pa je krogla prebistila nogo. Oba so prepeljali v ljubljansko bolnico, mrtvi neznanec pa je obležal na dvorišču gostilne "Pri kanonirju", da pride komisija.

Policija je mnenja, da so ti trije je neznanci pravi morilci blaginjaka Pantelice, vendar ni moge za gotovo reči ničesar, dokler se ne ugotovi. Vsekar pa so vsi trije neznanji ljudje, ki so se zbalj policije in so bili na begu čez mejo.

Ostala dva tujca sta se po spopadu izgubila v noč. Eden izmed njih je bil po mnenju obstreljenih orožnikov ranjen. Zato so upali, da bodo vasi tega sigurno kmalu dobili. A danes je še četrti, a storilec še niso prišli, kljub temu, da je še tisto noč bila obveščena o spopadu ljubljanske policije, ki je poslala na Jezersko mnogo stražnikov, komisarija, detektive, policijskega psa, iz Kranja je šel na Jezersko žandarmerijski komandant z vsemi razpoložljivimi orožniki, enako žandarmerijski komandir z Bleda — tako da so še ponoči močno zastražili vso Jezersko okolico. Obvestili so tudi avstrijske obmejne straže naj pazijo, ako bi kdo šel čez mejo in naj ga aretirajo.

Preiskali so vso okolico do meje vendar niso našli nobene sledi za pobegla zločincema. Včeraj še so pisali vsi ljubljanski časopisi zelo obširno o spopadu in zasledovanju, danes pa imajo vsi časopisi samo to, kar je dala ljubljanska poročevalska agencija Avala: dvajset vrst, da je preiskovalna komisija zaslišala priče in da identiteta umorjenega neznanca še ni ugotovljena ter da se ranjena orožnika v bolnici počutita bolje. To je vse. Svojih poročil časopisi niso priobčili nobenih. Je preiskava kaj dognala, kar ni za javnost? Zamotana zadeva...

Kdo je ubiti napadalec? Pri ubitem napadalcu, za katerega domnevajo, da je eden izmed morilcev blaginjaka Pantelice, so našli tri rebce, 6 šilingov in specijalko, na kateri je bila naznačena pot, po kateri so val trije hodili. Po tem je sklepali, da napadalec niso iz naših krajev in da so tujci. Po fiziognomiji ustrejenega je sklepali, da je nekde z juga. Oblečen je ele-

gantno, klobuk je kupljen v Parizu. S sukne ter obleke so odtrgani vsi obešalni trakovi, na katerih je ponavadi ime firme, ki je obleko izdelala.

Po tej natančni previdnosti — pri umorjenem niso našli nobenega znaka, ki bi mogel pomagati pri pojasnitvi, kdo je umorjen — so se razširila mnenja, da gre brčkone za kako politično teroristično trojko, ki je hotela oropati blaginjo, da bi z denarjem podprla svoje gibanje. Kombinirajo tako, da so emigrantski krogi na Dunaju poslali v Jugoslavijo trojko, ki naj vlomi v kako blaginjo ter prinese gibanju denarja. Toda vse to so za zdaj še domneve, pocestna mnenja, zakaj dokazano še ni niti to, da so ti trije bili res ista trojka, ki je ubila Pantelice.

Poleg mrtvega sta ležala na zemlji dva revolverja, eden sistema Eteyr, drugi sistema Walter z okrog 30 naboji. Ropar je streljal iz obeh pištol, v vsaki roki je držal po en revolver ter streljal na žandarja. Po kalibru odgovarjajo kroglice onim, ki so ubile blaginjaka Pantelice.

Kako je bil ustrelen neznanec? Krogla iz orožnikove puške je zadela neznanca od zadaj v hrbet, krogla je izstopila na popku, razmesarila mu čreva in drob in je najbrž povzročila takojšnjo smrt.

Kako je z zasledovanjem? Orožniki, stražniki in obmejni stražniki so preiskovali v tork in sredo ves teren v okolici Jezerskega, a niso našli nikogar. Sicer govorijo ljudje, da so videli nekoga, ki je ves premočen pridrvel iz grmovja ter spet izginil v gozd, pastirji blizu meje spet pripovedujejo, da je nekdo šel čez mejo, a ga niso videli natančno, ker je bil predelež itd. Danes je četrti — četrti dan po spopadu, a obeh pobeglih niso še zajeli. Zato je docela utemeljen sum, da jima je vendarle uspelo pobegniti čez mejo ali pa se kde v gozdu skrivata tako večje, da ju ne bodo našli.

Policija obeta, da bodo identiteto ubitega napadalec kmalu ugotovili, nakar bo preiskava mnogo olajšana. Dejstvo pa, da je danes v časopisih izšlo le nekaj vrst službenega poročila, da je misliti, da — ali rezultati preiskave niso vrjetni ali pa da v interesu same preiskave policija ne pusti objavljati drugih, obširnejših poročil.

Ali pa, da neznanci sploh niso dozdveni morilci. Današnji popoldanski "Narod" pa sploh ne omenja te zadeve. Je kljub vsemu policija še vedno tam, kjer je bila pol ure po umoru Pantelice?

MORILCI BLAGAJNIKA PANTELICE — MAKEDONCI

Umor je politično maščevanje. Ubili neznanec kakor tudi ostala dva so bili Makedonci. — Aretacije

Ljubljana, 25. okt. 1930. Časopise še vedno ne poročajo nič o preiskavi k umoru Pantelice niti o tem, kdo so bili neznanci na Jezerskem in ali so jih prešli ali ne. Po ustmenih poročilih pa je zadeva taka-le: Ubili neznanec na Jezerskem je bil spoznan za Makedonca iz južne Srbije. Baje so prišli tudi ostala dva, ki se jima ni posrečilo pobegniti. Pravijo, da ima torej policija vse tri v rokah, prvega sta orožnika ubila, drugega ranjenega in tretjega nepoškodovanega pa so menda prišli, preden sta mogla pobegniti preko meje. Ranjeni je baje napravil poprej samomor, preden so ga dobili naši orožniki v roke.

Vsi trije pa so bili Makedonci in so ubili Pantelice iz političnih nagibov. Baje je bil Pantelice, preden je postal carinik, orožnik v južni Srbiji, pri Makedoncih. Takrat se je neki skupini zameril, mogoče je v svoji službi bil zelo vreden, in zdaj so Makedonci prišli, da se krvno maščujejo. Domnevajo, da jim do blaginje in denarja ni bilo nič, marveč so hoteli samo ubiti Pantelice. Mogoče so tudi poprej zvedeli, da bo Pantelice premečen v Beograd, kamor bi moral iti po nekaj dnevih, pa bi bilo mnogo teže maščevati se v Beogradu

kot v Ljubljani, pa so ga nekaj dni pred odhodom ubili.

Makedonska roka sega daleč. Njihovo politično gibanje govori kaj hitro z revoluciji in bombami. Po celi Evropi razpošljejo svoje odposlane-teroriste, da se maščujejo nad katerim, ki jih je politično zatiral. Ljubljana je bila torej tle dni prvi prizorišče makedonskega atentata.

V zvezi s tem izsledkom, je policija pustila aretirati mnogo bulgarskih in makedonskih študentov po Sloveniji in v univerze. Radi preiskave in radi političnega značaja umora Pantelice pa časopise ne sme poročati nič.

Smrt pod vozom. — Čez Zako, kjer se vršijo vsako leto konjske tekme, ob blejskem jezeru vodi vožnja pot, ki spaja Bled z Bledskim Belom in po kateri vozijo Blejci stelo in drva domov. Na tej cesti se je pripetila v četrtek 23. oktobra smrtna nesreča. Janez Pibrov, z Grada je peljal na vozu težko naloženega drva. Na nekem ovinku se je Pibrov uprl na voz, da se ne bi radi ostrega ovinka prevrnil, a vendar je bil premalo močan, da bi zadržal tako težo. Voz se je zvrnil nanj ter ga pritisnil s tako silo ob tla, da mu je prišla glava na kolena. V taki legi so ga našli mrtvega drugi vozniki. Pokojni zapušta dva brata in mater.

Samomor slabomernega starca. — Pri Cizljavih v vasi Rakitane pri Murski Soboti je že dolgo let težko življenje. Otroci so se raztepli po svetu in stara dva sta ostala sama. Pred tremi leti je prišla v hišo bolezen, žena je zbolela in vsa ta zadnja leta bolela. Stari mož je imel toliko skrbi in žalosti, da je začel pekat. Začela ga je zapuščati pamet. Čim bolj se je slabšalo stanje žene, tem bolj zmeden je postal. Tako je poskušal že dvakrat samomor, enkrat se je skušal vtopiti, drugič pa je splesal na drog, da bi se dotaknil električne žice, kar bi ga gotovo ubilo. Obakrat pa so ga po srečnem naključju rešili. Zda se je ženina bolezen tako poslabšala, da so jo morali prepeljati v soboško bolnico. To je starega še bolj potrl. Ostal je sam pri hiši, postal popolnoma apatičen in sosedu so ga morali hraniti. Prinašali so mu jest zjutraj, popoldne, zvečer. Ko mu je v četrtek prinesel sosedov fant zajtrk, je našel Cizljo sredi sobe obešenega. Sosedu so prihiteli, ga rešili iz zanke, a bedni mož je bil že trd. Brčkone se je obesil že zvečer.

DROBNE ZANIMIVOSTI

Kratki, zabavni prepisi iz naših časopisov

Mlada srca... V Srbošanu v Banatu sta se poročila 82-letni Henrik Špis in 72-letna Renka Falkenstein. Oba sta bila dolejša samaka, na svatovo starost sta se z mladimi sredi zaljubila in "se vzela".

Ker mu je brivec izpulil zob. — Na jugu naše države je stopil neki kmet k brivcu, naj mu izdere zob, ker ga boli. Brivec je tamkaj obenem tudi zobozdravnik, pa mu ga je seveda proti nagradi izpulil. Možakar pa je čez nekaj dni umrl. Zastrupil ga je brivec, ki se bo zdaj moral zagovarjati pred sodniki. Krojač naj ostane pri svojem kladivu, kovač pri svojem vatlu, ribič pri svojih barvah in slikar pri svoji mreži.

Amerikanščina bi lahko rekli domisleku nekakega tatu. ki je v neki slovenski vasi pred nekaj dnevi vliolil v mlekarno ter ukradel 6000 Din. Da bi zabilal za seboj sled bodisi človeku bodisi policijskemu psu — je na vratih, po pragu in pred vrati posul vse s papirko. Takemu domisleku bi rekli Evropeci — amerikanški domislek.

Brate se razgani. — V Trzinu je obstojala organizacija, ki se je imenovala "Cirilovi bratje" oziroma bolj točno "Bratje svetega Cirila". Tajnik tega društva je bil kaplan, ki pa je prejel tle dni odlok banske uprave oziroma banskega pomočnika, da se društvo razpusti, ker telovadi v istih prostorih kot razpuščeni Orel ter je radi tega Cirilove brate smatrati za nezakonite naslednike bivših Orlov. In tako so brate raztepli, ker so pri telovadbi delali enak "trebušni toč" kakor poprej pri Orlih.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

Žrtve tobaka

Iz kulturne zgodovine kajenja

Kdo je bil prvi evropski kadilec? Če smemo verjeti zanimivim pisani, na bogat znanstvenem materialu opiti knjigi Egona Cortija "Suha pljanost", ki po daja obvis zgodovine kajenja, je bil prvi častilec tobacne rastline neki Doderigo de Jerez, spremeljalec Kolumba, ki je v naslednjem stoletju s španjskimi odkritelji Amerike, našel dopade nje nad indijanskimi navado kajenja in je tudi sam sledil njih zgledu. Okus, ki ga je pridobil s kajenjem, pa mu ni storil dobro. Ko so videli meščani, kako se kadi iz njegovih ust in nosu, so menili, da puha iz njega hudil in so se poslužili obsega sredstva tedanje dobe zoper duševne pomanjkljivosti: izročili so ga inkviziciji, ki ga je vrgla v ječo.

Toda zgodovina človeštva je hkratu zgodovina človeške nemarnosti. Razvoj kajenja nas v tem lahko docela potrdi. O tobaku so govorili v teku stoletij najrazličnejše stvari. V Franciji je prišla tobacna rastlina na priporočilo Jeana Nicota, francoskega poslanika na španjskem dvoru. Toda Nicot ni bil priporočil tobaka za kajenje marveč za zdravljenje. Pod suggestijo Nicotovega priporočila so naši Francozi v tobaku najverjetnejše medicinske kvalitete. Sloviti zdravniki so ga hvalili na vse pretege. Govorili so, da more izleciti vse mogoče bolezni. Ker je bila čudodelna rastlina tu, so imeli mazač razmeroma lahko delo. Še večjega zagovornika in hvalilca pa je našel tobak v bremenskem trgovcu Joh. Neandru, ki je v senzaciji zbujačel in mnogo prevajani knjigi povzdigoval zelišče v nebesa ter ga hvalil in mu pripisoval neverjetna svojstva. Ponekod v Evropi so smatrali kajenje tudi kot zaščito zoper strašno kugo. Kakor so po eni strani hvalili tobak, tako mu je po drugi strani veljalo veliko zaničevanje. V Angliji se je našel silno vpliven nasprotnik tobaka v osebi kralja Jakoba I., ki je bil tako fanatičen, da je celo spisal propagandno brošuro proti kajenju. In česar ni hotel kralj, tega niso še celo smeli njegovi dvorni pesniki. V našem primeru je bilo pesniku ime Joshua Sylvester, ki je označil tobak za peklenški smodnik, za barbarško hudilsko delo, za blaznost, besnost, edino sramoto Anglije. Vsekar pa se je omejevalo nasprotstvo Jakoba I. v bistvu na pisano in ustno besedo.

V nemških mestih in vladarskih okoliščah se je razširilo kajenje za časa tridesetletne vojne. Tam je predla kadilec in povzročeval tobako mnogo trsa kaker v drugih deželah, zlasti potem, ko so zaradi nepredvidnosti kadilec mestoma izbruhili požari. Tudi bogoljubi, ki so bili v sedemnajstem stoletju merodajni za vsako stvar, so prispevali k zgodovini tobaka svoj izrek. Eden izmed njih je napisal, "da se ne spodobi vseavati in puhati dim skozi usta, ki so vhod in izhodišče nesmrtno duše, vrhu vsega določena še za hvalo Najvišjega. Kajenje jih oskrinja." In izšlo so prepovedi glede kajenja, prepovedi, ki so določale denarno kazno od petih tolarjev do jetniške celice. Najbrutnejše pa je pri tem postopala Rusija, ki je imela tedaj carja Mihajla Fjodoroviča. Nje miselja ni bila Turčija, kjer je vladal sultan Murad. Oba, car in sultan, sta postala strastna sovražnika tobaka. V Rusiji je car ustanovil posebno sodišče za kadilce. Častilec tobaka so morali na natezalnico, pošiljali pa so jih tudi v Sibirijo v izgnanstvo, njih imenja pa je država zaplenila. Srednjeveški ruski zgodovinar Olearij poroča, da so njuhalec tobaka trgal nosove. V Turčiji pa so bili kadilci posebno izredni velikega požara, ki je l. 1633. upelnil Carigrad, predmet preganjanja. Pretila jim je smrt na kazni in na tisoče so jih tudi res umrtili.

Strast kajenja pa se ni hotela več podeli. Zaman so bile vse kazni, zaman prepovedi. Znan je n. pr. tobaki kolegi vladarja Friderika Viljema I., v katerem je pruski kralj tekmoval s svojim prijateljem poljskim

kraljem Stanislavom in je pri tej tekmi v devetih urah pokadil dva in trideset pip tobaka. Takšne skrbi so tedanje čase trele vladarje.

Manj znano utegne biti, da so bila vprašanja, ki so se tikala kadilec, dvakrat delen vzrok revolucionarnih zahtev v pruski zgodovini. Berlinska "krojaška revolucija" je želela med drugim tudi to, da se dopusti kajenje v zoološkem vrtu. Želji pa je bilo ustreženo šele v viharnih dneh l. 1848. Po opisu Wernerja Siemens se je stvar odigrala takole: Na trgu so množici javno razglasili, da je kralj ugodil vsem zahtevam ljudstva. "Tudi zahtevam glede kajenja?" je vprašala razburjena množica. "Da, tudi glede kajenja," so odgovorili. "Ali velja to tudi za zoološki vrt?" so vprašali dalje. "Tudi". "No, če je tako, lahko gremo domov," so rekli ljudje in so se res razšli. S tem je bilo prekucelje konec.

Zgodovina pa ve poročati tudi o neki politični stavki kadilec. Sredi minulega stoletja je v Lombardiji pod vodstvom nekakega fevdalnega kluba izbruhnila revolucija proti avstrijskemu gospodstvu. Boj kot je veljal avstrijski realistični cigari, ki so ji na ta način hoteli izraziti zaničevanje. Na novega leta dan 1848 so demonstranti korakali po milanskih ulicah. Izbijali so kadilec cigare in pipe iz ust. Vsakega kadilca so pretepli. Moralo je posredovati vojaštvo in prišlo je do krvavih spopadov.

Dandanes države ne zabranjuje več tobaka, pač pa ga obdajujejo. To je v primeri a prejšnjo prakso vsekakor humanejše, a tudi donosnejše.

RAZNE VESTI

Suša premagana in Poljakinja je kupila kotel!

Chicago. — Policija v Evanstonu je v četrtek aretirala neko Poljakinja z imenom Midianowski, ki je kuhala "munšajn" v čisto novem kotličku. Žena je vsa ogorčena hotela vedeti, zakaj je aretirana. "Ker ali kršila prohibicijo," ji je pojasnil policaj na postaji. "Kakšno prohibicijo? Saj je bila odpravljena zadnji tork z veliko večino in dežela je spet mokra! Ali vi policaji nič ne čitate listov?"

ADF odobrava Hooverjevo pobljanje brezposelnosti

Washington, D. C. — Glasilo Amerike delavke federacije piše, da Hooverjev komitej za pobljanje brezposelnosti dela po načrtih, kot so bili sprejeti na konvenciji federacije, ki se je vršila v Bostonu. Uradniki Amerike delavke federacije so menda sedaj zadovoljni, čeprav niso delavci, ki so brez dela že več mesecev.

Brezposelnost v Denverju

Denver, Colo. — Na upošlevalnico, ki jo vzdržuje YMCA, je v teku desetih mesecev tega leta prišlo dva tisoč več prostev za dobavo dela kot v prejšnjem letu. Le malemu številu brezposelnih je bilo ustreženo in večina teh so bile ženske, ki so bile prišiljene iskati zaslužka, ker so njihovi možje brez dela.

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904

2637-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.



Podporna Jednota

Izbore, 17. junija 1907 v državi Illinois

Tel. Rockford 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODBOR:

VINCENT CAINKAR, predsednik.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 FRED A. VIDER, gl. tajnik.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 BLAS NOVAK, tajnik bol. oddelka.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 JOHN VOGRICH, gl. blaginjak.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 FILIP GODINA, upravitelj glasila.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
 JOHN MOLEK, urednik glasila.....2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

ANDREW VIDRICH, prvi podpredsednik, 609 Russell Ave., Johnstown, Pa.
 DONALD J. LOTRICH, drugi podpreds., 1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
 JOHN J. ZAVENTNIK, gl. sodravnik.....3724 W. 26th St., Chicago, Ill.

GOSPODARSKI ODBOR:

FRANK ALESH, predsednik.....2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
 JOHN OLIP.....3824 W. 27th St., Strabana, Pa.
 JOSEPH SISKOVICH.....1009 E. 74th Street, Cleveland, Ohio.

FOROTNI ODBOR:

JOHN GORŠEK, predsednik.....414 W. Hay St., Springfield, Ill.
 ANTON SULAR.....Box 27, Arma, Kans.
 JOHN TRČELJ.....Box 257, Strabana, Pa.
 FRANK PODBOJ.....Box 61, Park Hill, Pa.
 FRANCES ZAKOVŠEK.....1016 Adams St., No. Chicago, Ill.

OKROBNJI ZASTOPNIKI:

GEORGE SMREKAR, prvo okrožje.....127 Main Ave., W. Alliquippa, Pa.
 JOHN LOKAR JR., drugo okrožje.....605 E. 168th St., Cleveland, Ohio.
 FRANK KLUN, tretje okrožje.....Box 658, Chisholm, Minn.
 JOSEPH BRATKOVICH, četrto okrožje.....R. R. 5, Pittsburg, Kans.
 FRANK KLOPČIČ, peto okrožje.....P. O. Dines, Wye.

NADZORNI ODBOR:

FRANK HAITZ, predsednik.....3629 W. 26th St., Chicago, Ill.
 ALBERT HRAT.....1015 W. Pierce St., Milwaukee, Wis.
 MICHAEL PLESHE.....510 Madison Ave., N. S., Pittsburgh, Pa.

POBORI — Zastopniki v glavnem odboru, ki delajo v št. urah, in vsi tobaki VSA PIRMA, ki se nanašajo na pravo gl. predsednika, naj se nanašajo na predsednika VSE DRUGANE politične in stvar, ki se tiče gl. upravnega odbora in jednote vseh naj se politično na št. tajništva.

Vse delovne, likovne in bolniške podpore, naj se politično na št. tajništva. Vse delovne, v zvezi s blaginjskimi posli, naj se politično na blaginjskosti. VSE PRITOKNE glade posiljavajo v št. upravnem odboru naj se politično Frank HAITZ predsednik nadzornega odbora.

VSI PRITOKNI na št. poroti obisk na št. politično na John Goršik, predsednik poroti vseh odborov.

VSI DOPISI in drugi prepisi, nanašajo, ogled, naročila in sploh vse, kar je v zvezi s št. odborom, naj se politično na "PROSVETA" 2637 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. NOTI: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows: Communications for the supreme president should be addressed to him. All remittances of money and business concerning lodges and members other than the board should be addressed to the secretary's office. Matters of club benefit should be addressed to the treasurer's secretary. Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him.

Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank HAITZ, chairman of the Board of Supervisors. Charges, complaints and appeals should be addressed to John Goršik, chairman, Judicial Committee.

Articles for publication, announcements, advertisements, subscriptions and all other business pertaining to the official organ should be addressed to "PROSVETA".

Fotografije brezposelnih na razstavi

New York. — Workers Camera liga bo otvorila razstavo fotografij brezposelnih delavcev, ki se zbirajo pred tovarnami ali pred javnimi kuhinjami v velikih ameriških industrijskih mestih. Liga v svojem apelu na delavce organizacije, naj ji pošljejo fotografije, naglašajo, da je to najučinkovitejši način, da se razgali posledice kapitalističnega sistema, ki je odgovoren za brezposelnost in industrijsko depresijo in je vrgel na milijone delavskih družin v bedo in pomanjkanje. Fotografije naj govore in pobljajo trditve o blagostanju ameriških delavcev.

Policija napadla komuniste

New York. — Na skupino komunistov, ki so demonstrirali v Brooklynu in zantevali pomoč za brezposelne, je navallila četa policajev in pričela mahati po demonstrantih s koliki. Več njih je bilo ranjenih in aretiranih. Neki policaj je sunil osemnajsetletnega dekleta Ray Gordon v obraz ter ji izbil več zob in ji prizadljal tudi druge poškodbe.

Unija za ameriške civilne svobodščine je potem protestirala pri policijskem komisarju radi brutalnosti policije.

AKCIJA ZA OPROSTITEV BILLINGSA

Nova evidenca o pristanskem postopanju državnega točnika pri sodnijski obravnavi

San Francisco, Cal. — (FP) — Edwin McKinzie, Billingsov zagovornik, je predložil državnovrhovnemu sodišču izrpek glavnih dejstev iz Billingsove prošnje za pomilostitev. Pričakuje se, da bo sodišče razpravljalo o tej zadevi v mesecu januarju prihodnjega leta. McKinzie je naredil vse to delo brezplačno.

J. B. Zimdars, odvetnik, je te dni podal zaprišeno izjavo, v kateri pravi, da mu je W. M. MacNevin, eden od porotnikov, ki so spoznali Mooneyja krivim, dejal, da je imel stalna posvetovanja z državnim tožiteljem, ko se je vršil sodnijski proces proti Mooneyju. Isto izjavo je podala tudi MacNevinjeva soproga pred dvema letoma; ko je vložila proti svojemu možu tožbo za ločitev. MacNevin sedaj zanika to, toda on je že večkrat podpisal petičijo za oprostitev Mooneyja.

Zimdarsova izjava je važnega pomena in bo igrala veliko vlogo, ko pride zadeva pred vrhovno sodišče.

LEGIONARJI V PARADI



V zastavah, uniformah, na konjih in celih, s fleškami in šepi ali pa kar v rakah so korakali člani Ameriške legije v Bostonu. Kjer se je petletni momec vršila konvencija. 75.000 čuvarjev ameriškega kapitalizma je privrlo s vseh strani v opretnosti Boston in so razgrajali, razbijali, prerazčali avto na cestah, imeli buteljarije na pristem št. v hotelih in neposredni bolnišnici radi preobtega izgnanja. Vmes pa so poskušali patriotske govore in praznično zvestobo — zastavi ter se zakleli, da bodo čuvali delo pred radikalnimi idejami. Konvencija je bila najvažna manifestacija za stopovanje amerikanizem, privilegij in štre pesti. "Nag nas varaj konvenciji Ameriške legije," so puritanški Bostončane vzklikali, ko je bil cirkus končan.

Marijana Željeznova-Kokalj:

DARINKA

(Povest, ki je bila nagrajena v literarnem kontestu Prosveta.)

Ženske so potem najbolj občudovale Darinkino žalno obleko. Ni jim šlo v glavo, da ona tako žaluje za tujo babo, ki je bila coprnica. "Prava coprnica!" so modrovala, ko so videle vsaki dan, kako je nesla Darinka sveže cvetje na grob. "Če ni bila coprnica, naj me Bog udari na jezik," se je klela najbolj jeziva vaška babica, "zapravila je Amerikanko, da se vlača na njen grob kakor kak duh..."

Mladi zdravnik se je vselej oglašal pri Urbanovih, kadar je šel skozi vas. Veselo je potipal očetu jilo in dejal: "Moram, da vidim, če je srce v redu!" Oče se je pa nasmehnil: "Le, samo, da mi ne pomagate prehitro na drugi svet!" Bil je zadovoljen, slutil je, zakaj se oglašala zdravnik.

"Star sem, star!" je tožil ob priliki zdravniku. "Moral bi z dekletom na jaso. Špela ji je zapustila bajto in zemljo. Pa ne morem! Sama leti vsak dan tja, ali ona ne vidi, kaj je treba podreti. Vidi samo lepoto in otroške spomine..."

"Bom pa jaz stopil z njo tja."
"Najbolje bo! Kar jutri, v nedeljo."
"Dobro."

Stari si je mencial roke. "Bom jih že skupaj spravil! Da ona nič ne vidi, kako on za njo hodi! Tudi župnikov Ante jo zasleduje, ampak v to žlahto ne bi rad prišel!"

Nenadoma se je začudila Darinka, ko jo je spremljal zdravnik na jaso. Pozno poletni dan. V prirodi se čuti prezrelost, bujnost in tiha želja za odmorom. Nebo je temnomodro, sonce mehko-toplo, zrak malo vlažen in dišeč, a vse je zavito v čustvo sladko — strastno.

Lepo je bilo na jasi. Lepo kakor še nikoli. Sedela sta pred bajtico.

"Janko in Metka," je rekel šaljivo zdravnik. "Samo coprnice ni, ki bi naju začarala v dva presrečna človeka!"

"Lepo je tu, res kakor v pravljici. Posebno zgodaj jutraj in pa zvečer. Ta tišina, ta mir... Veste, kaj mislim?"

"Ne."
"Da si tu sežidam malo vilo za poletje. Celo zimo bom v mestu, a poleti tu..."

"In kaj boste v mestu?"

"Pela!"

"Kaj?"

"Oh, zagovorila sem se! Kajne, da niste nič ališali?"

"Sem, sem..."

"Potem boste povedali očetu in končane so moje sanje!"

"Ne bom... Le povejte meni vse..."

"Operna pevka bom! In kadar bom preveč utrujena od slave, bom prišla sem, da se odpočijem... Pela bom, za vse, vse! O, kako se že veselim!"

"Ali ni škoda za vse? Pojte raje samo za enega!"

"Kaj? Ne, za vse, vse... in potem, pozneje morda tudi za enega..."

"Darinka!" in prijel jo je za roko.

"Počakajte! Mlada sem še in peti hočem prej za vse!"

"Ali smem upati?"

Zardela je. Nekaj je zadržalo prav na dnu srca in šepetnila je: "Da!"

"Moja?"

"Da!"

Objel jo je in poljubil.

Ona pa se je iztrgala iz njegovih rok in plaho dejala: "Vaša! Ali malo potrpite, da bom slavna..."

"Darinka, zaročila sva se!"

"Ali tajno!"

"Prihajati pa smem k Urbanovim."

"Kolkor hočete! Ampak brez poljubčkov!"

"Vasiki pot samo eden!"

"Naj bo!"

"V jeseni grem v Ljubljano."

"Jaz tudi."

"Zakaj?"

"Specijaliziral se bom..."

"In potem?"

"Poročila se boja!" Privil jo je k sebi in poljubljaj, poljubljaj.

Bilo je že pozno, ko sta se vračala v vas. "Kaj bova rekla očetu?" je vprašal on. "Pa res! Nič si nisva ogledala."

"Ni bilo časa!"

"Čveto, recite, da bom spomladi vse poridra in potem zidala malo vilo."

"Za najin odmor!"

"Tega pa ne smete pristaviti!"

"V mislih pač, če ne glasno."

X.

V vasi so šušljale babe, da zdravnik precej pogosto zahaja k Urbanovim. Bolan menda ni nihče, Špela je pa že tako tam, kjer muh ni.

Župnik je tudi zapazil, da se nekaj plete pri Urbanovih. Upravitelj mu je namignil, da se je zdravnik izneveril Antetu. Naravnost ni povedal, da se je izneveril starejši hčerki in da je bil precej hladen tudi Ante zaradi te prešimale Amerikanke. Upravitelj je modroval: "Taka kri bi morala v samostan!" To pot mu je pritrtil tudi župnik. Dolarčki so se izmaknili nečaku in cerkvi in to ga je spravilo v slabo voljo. "Kaj hočete! Greh ostane greh! Jo bo že božja milost s kaznijo nagnala na pravo pot!"

"Toda iz vasi mora!"

Darinka je tudi odšla iz vasi v Ljubljano, da nadaljuje svoje šolanje. Nihče ni prav vedel, kaj namerava, da postane. Oče Urban je izgledal zadovoljen, molčal pa je o Darinkini bodočnosti kakor kamen. Ugibali so, to in ono in še zagonetnejše jim je postalo vse, ko so izvedeli, da je srečni zdravnik odšel na daljne študije.

"Zagonetno!" so menile dobre ženice, "vražje" pa druge.

Leto je hitro minulo.

Darinka je prvič nastopila. Uspeh ni bil poseben. Kritika se je glasila: "Talent, lep glas, ampak premalo živahnosti v igri. Vsem se čuti začetnica."

Ona je bila potrta. Upala je, da bo namah zanesla gledalce. Ploskali so ji samo enkrat ves večer. V svoji garderobi je sedela zamišljena.

Nevnika je potrkala.

"Sem si mislila, da boš obupana!"

"Ah, Nevenka!"

"Ne upogni glave! Pot k slavi je težka! Tudi jaz sem v začetku bridko jokala. Navaditi se moraš ljudi, oni pa tebe. In začetnike vsi tako sovražijo."

"Mene je sram!"

"No, lepa reč! Saj si znala svojo nalogo, samo v vsem si bila še kakor šolski otrok! Čutil si se učitelj korobač, a ne tvoja umetniška duša. Čakaj, da polček izleže iz svoje hišice in pokaže javnosti svoje roge..."

Darinka se je malo pomirila. Pred gledališčem jo je čakal Čveto. "Čveto, kako sem nesrečna!" je šepetnila ona.

"Bila si najlepša... najboljša! Če nisi pela za druge, pela si za mene..."

Darinka je napredovala. In prišel je tudi zanjo dan, da ni pela samo za enega, marveč za celo razprodano gledališče. V naročju je držala cvetje in se klanjala živi sliki, ki je vrela iz sedišč k njej na oder.

(Dalje prihodnjik.)

ta v dvorani, vse ga utesnjuje in mu ne da spati.

A čemu uganja ta policija tudi toliko nenadnih preiskav?

Imel je tako dobro posteljo v podzemeljskem jarku. Tada je planila hipoma vsa ta svojata z ropotajočimi sabljami v domovanja brezdomcev, pograbil je tudi njega in res je odkril takšen-le policijski zdravnik vnetje v njegovi rebrnici.

Sedaj leži tu. Ali more biti ujeta rega v svoji temi steklenici nesrečnejša od njega? Ne.

Da bi imel vsaj kos čilka, da bi si z njim razžvečil svojo revo, ali pa da bi sedel poleg njega kakšen tovarnik, s katerim bi se lahko pogovarjal o slabih samostanskih kuhah, o dobrih spalnih priložnostih in o finih gostilnah, pred katerimi je vedno toliko do brega za grlo in želodec! A tako, nihče ne bdi v dvorani in kar ališ, je le krepko smrčanje ali pa bolno ječanje kakšnega vročnega bolnika.

Ali naj pokliče strežnico k sebi? Pa kaj se hoče pomeniti s takšno neumno ženščino? Goto vo ne ve nič drugega nego o bolnikih in boleznih. Goto vo ne razume časti, ki je v tem, da bi se smela pogovarjati s takšnim starim, prevečnim vagabundom, kakršen je on.

Dal bi najboljši ostanek piva za to, če bi mogel sedaj ležati v svojem hladnem domačem jarku, kjer skrbijo podgane za nočno muziko.

Tudi s svojo preteklostjo se ne more baviti, ta je temna in molčeča in nazaj obrnjen pogled bi se pogreznil v najbolj črno noč, v kateri ne brli najmanjša lučka.

Stari vagabund strmi žalostno in sovražno v belo rjuho pred sabo.

Tedaj se dvignejo mahoma iz zmedenega smrčanja vsenaokrog svetle besede, celi stavki in obrnjen pozornost starega vagabunda nase.

Bolnik poleg njega, fant kakšnih šestnajstih let, meče v blendenju misli v polnočno sobo, raztrgane doživlja svojih bolnih sanj.

V kratkih, nerednih presledkih udarja na uho pajzljivo prišuškujočega vagabunda:

"Mati... moram že vstati... da... Ernest kolne... spet delovodja... Anton, spravi v tek, najlj olja vanj! Kaj, gledaš... kako se moja mašina blešči — je najbolj svetla v vsej tovarni — dobl sem že enkrat nagrado... od gospoda ravnatelja. Hudiča, je kolo težko... potiš se navzlic mrazu. Sedaj me boče... v prsih... glava gori... kakor peč. Mati, mati, moja mašina, moja mašina hočejo vzeti. Mati..."

Ostri vzkrík je prebudil strežnico iz dremotice. S hladnimi, dobrotnimi rokami in materinskimi prigovarjanjem pomiri bolnega fanta. Ta molči izmučeno.

Stari vagabund leže v stran, si zagrne odejo čez ušesa, zaspeče nekolkokrat: "Mati, mati, pomagaj, vzeti mi hočejo mašino!" in se zajoče neslišno v svojo mladost nazaj.

V kakšnih višinah človek lahko še živi

V naših časih govore mnogo o poletih z raketnimi letali v stroto sfere, tedaj v višino preko 10.000 m, pa je važno vedeti, kakšne so življenske možnosti za človeka v teh osračnih plasteh. Zdravnika nemškega poskusnega zavoda za zračno plovbo dr. Gillert in dr. Kaiser, sta izvršila v zadnjem času celo vrsto poskusov, da ugotovita te možnosti. Učenjaka sta uporabila tako imenovano "celico za nizki tlak", okroglo kabino iz jekla, ki se da vrteti in hermetično zapirati, da ne more zrak v njo. Z izsesavanjem zraka se dajo v tej kabini ustvariti tlaki s manj nego 760 mm višine živorebrnega stebra, ki jih v višjih zračnih plasteh tudi v resnici nahajamo. Tlak 160 mm, ki ustreza zračni višini 12 km, so miši in kuniči še precej dobro prenesli, pri nižjem tlaku pa so poginili. Nato je izvršil dr. Gillert poskus na samem sebi. Zapri se je v celico in je dal iz nje izsesavati zrak, dokler ni padel v nezavest. Pri tem je treba pripomniti, da so mu med poskusom umetno dovajali kisik. Pri zračnem tlaku 113 mm, ki ga dobimo v naravi šele v višini 13 km, je bil dr. Gillert še pri polni zavesti, potem pa nič več. O-

NAJBOLJŠE VRSTE KALIFORNIJSKO GROZDJE SE DOBI SEDAJ



Posebnja donositev boljše vrste kalifornijskega grozda to leto bo podajala sezono za kupitjo v mesec november.

Fakt, da je postavno narediti grozdni sok za domačo uporabo, po izjavi prohibicijskega direktorja Mr. Amos W. W. Woodcocka, je velika pomena za prodajo kalifornijskega produkta.

Gornja alika je bila vzeta na izmeničnem prostoru, kjer se prodaja grozdje na debelo ta teden in pokazuje zanimivost kupelje grozdnega soka industrije. Le še kratko dobo časa imate za nakup do brega grozda. Jamčimo vam, da je izvrstna kvaliteta in zelo zmerna cena.

medel je in krči so mu spreletavali telo. Morali so ga hitro odnesti iz celice. Ta poskus je dokazal, da se človek, sicer lahko dvigne do višine 14.300 m, ne da bi umrl, a da postane nezavestno navzlic vdihavanju kisika. Če ne vdihava tega plina, pa pride do nevarnih pojavov že v višini 6000 m, kakor so dognali z drugim poskusom. Roke in noge mu postanejo strašno težke in jih more gibati le z največjo muko, žile se mu napnejo, srce mu bi je hitro in bolešno, iz nosa se mu ulije kri. Zavest pa izgubi v tem primeru v višini 8000 metrov. Seveda ne veljajo te števil-

ke za vse ljudi enako. Eni so odpornejši, drugi manj. Vsaka- kor pa so v višinah nad 6000 m neopodobi za vsako delo in niso več gospodarji samih sebe, če ne vdihavajo kisika, če ga pa vdihavajo, ne prenesajo brez škode in motenj višine preko 13.000 m.

Poleti v nižjih legah stratosfere (10.000 do 13.000 m), bi bili tadaj ob vdihavanju kisika čisto mogoči, seveda pa bi bil položaj potnikov neprimerno ugodnejši v hermetično zaprtim letalu, v katerem bi vladal normalen zračni pritisk in normalna temperatura, kajti upoštevati je treba tudi to, da vlada v teh višinah stra-

šni polarni mraz 50—60 stopinj pod ničlo.

Stara in zaupna prijateljica

je ta dobro poznana banka svojim odjemalcem, katerim vedno rada pomaga in daje nasvete. Ona izvršuje vseh vrst bančne posle in prodaja parobrodniške liste vseh družb.

Ne pozabite se obrniti na njo kadar kaj potrebujete.



KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave.

CHICAGO, ILL.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in ašode, vizitnice, čamfike, knjige, kole-darje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškom, angleškem jeziku in drugih

RODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje rodstvo tiskarn. Član izmerne, unijako dele prve vrste.

Priloge po informaciji na zahtev

S. N. P. J. PRINTERY

2677-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

Konjska revolucija

Izmed vseh domačih živali je Ceber najbolj cenil konja. In kako tudi ne. Saj mu je ded, kakor hitro je v mraku odložil o-rodje, pravil o konjih. V mraku je sladak oddih bujno razpletal domoljubni mlademu dedku kot je bil Ceber. Pa konj sam s svojo ponosno glavo, vzpetim vratom, a katerega se vaipa težka griva, njegovo poslušno uho, prožne noge in lepi život se je strnil v Cebru v ob-ževanje. Ljubezen do konj je ostala z njim še mnoga leta po-tem, ko je zapustil domačo zemljo in se je rad oziral po konjih.

Takrat so bili hlevi polni konj, stroj se ni bil še uveljavil v kmetijstvu. Ceber je služil gospodarja, ki je imel lepo števi-lo konj, ki so bili pripravni za lažja poljska dela. Med temi konji je redil par težjih, ki sta bila prava kočaka, a vprezala sta se le v težje vozove, in pa ka-dar je prišla sila.

Ob koncu živeta so se neki dan na zapadnem nebu gromadili temni oblaki, živahni bliski in gromi so pretili s hudo uro. Gos-podar je ukazal Cebru napreči par največjih konj in z njim pohitel na polje tamonjim de-lavcem na pomoč, da se pospra-

vi pridelek pod streho. Le po-žen, je gospodar priporočil, saj nista trudna.

Ceber je poganjal, a kdo bi razmajal goro, težak konj pač ni za tek. V kratkih presledkih je Ceber vihral vajeti po zraku, vzpodbujal konja v dir. Pol poti sta konja tekla na vso moč. A Cebru ni to zadovoljilo, še vedno je vihral vajeti in grozil konjema kakor se je bil pač naučil od drugih voznikov. Grom je stresal zemljo, bliski so jo križali, neurju nasproti je gonil Ceber. Tedaj je konj zasadil zob v vrat svojemu tovarišu, ki je stresal glavo, se vzpel v akra-jen dir.

Približal se je ovinek in da se voz ne prevrne, je hotel Ceber konja zadržati, a spoznal je, da nima več oblasti nad njima. Ko je srečno privozil na cesto mu je ugajal divji dir ubeglih konj: še zavihl je vajeti nad njima: teci, a le po cesti.

Pred njimi se je zopet bližal oster ovinek. Tam bo treba zaviti na poljako pot, ki je ozka in grapava. Ceber, v strahu, da ne bi unčil konja, sebe in voz, je krotil živali, ali nič več nista čula njegovih glasov, niti se zmenila za udele na gobcu. Kadar konj dela po svoji moči, a je kljub temu neprestano priga-

njan, se razvname in ne da več lahko udariti.

Kraj pota na levi je bila goščava. Tja zavijem, je sklenil Ceber in okrenil konja v grmovje. Voz je poskočil po zvihrani zemlji, Ceber je odletel v zrak, a s pomočjo vajeti se je vdržal na vozu: še nekaj skokov in grmovje je objelo konje in voz, da je obstal kakor pribit.

Ljudje so prihiteli v goščavo: videč, da ni poškodb, so se od-dahnili. — Človek je dobrohotno imetje, še ponudi jim svojo moč, kar prikazuje ta dogodek. Od-kod pa potem pridejo misli o ru-šenju tuje lastnine, o kateri naj-modrejši vedo toliko povedati?

J. Kovacich.

STARI VAGABUND

V desni arednji postelji v bol-niški sobi št. 23 čepi turobno stari vagabund, se spominja z žalostjo svojih v kopalni kadu u-topljenih uš in svoje izgubljene prostosti.

Snežno bele, mehke blazine, be-la volnata odeja — kakor hinar-sko ženšče se ti vse to priljuje — mehki žar nočne svetiljke, ti-hi korak strežnice, nežna toplo-